

Het Limburgs Landschap

Limburgs bronsgroen eikenhout

Van de circa 9.000 ha die Het Limburgs Landschap in beheer heeft, bestaat zo'n 50 % uit bos. Een flink deel bevindt zich in het Nationaal Park De Maasduinen. Dit gebied, aan de oostkant van de Maas tussen Venlo en Genneep, is tijdens de laatste ijstijd met rivierzand opgestoven. De bossen staan hier op dat oude, droge en schrale rivierzand. In de bossen van Het Limburgs Landschap vindt geïntegreerd bosbeheer plaats. Het soortenspectrum in de Maasduinen is desondanks relatief monotoon, met als dominante soorten zomereik, ruwe berk en grove den. Bekende problemen als verdroging, verzuring en vermesting hebben de vitaliteit van deze bossen behoorlijk aangetast. Door de extreme hitte in combinatie met de droogte tijdens de zomers van 2019 en 2020 hebben zeker de zomereiken enorm geleden. Ook de bodemverzuring, tegenwoordig leidend tot pH-waarden rond 3, heeft grote negatieve invloed op de kwaliteit van het bos. Die kwetsbaarheid is voor de toekomst een groot aandachtspunt, niet alleen bij Het Limburgs Landschap. Er ligt een grote uitdaging hoe we onze bossen, met als basis de bosbodems, weerbaar en toekomstbestendig kunnen maken in tijden van veranderende klimaatomstandigheden. In Nederland wordt hiervoor groot- en kleinschalig onderzoek uitgevoerd. Op Landgoed de Hamert, onderdeel van het Nationaal Park De Maasduinen, zijn daarvoor veertien kleine boslocaties geselecteerd, met een maximale grootte van 0,3 ha. Loofbeplanting van ruwe berk en zomereik is daar gehandhaafd, een deel van de grove dennen in de proefvlakken is geveld om ruimte te creëren voor andere soorten. Een mergelsubstraat, afkomstig uit

Bosverjonging in het Nationaal Park De Maasduinen. (Foto: Het Limburgs Landschap)

de aanleg van de A2-tunnel bij Maastricht, is hierover uitgestrooid. De mergel zorgt niet alleen voor een bufferende werking van de verzuurde bosbodem, maar brengt ook mineralen als calcium en magnesium terug in die bodem; door verzuring zijn die grotendeels uitgespoeld. Van de veertien locaties liggen er zes in begraasd gebied. Hier is spontane bosontwikkeling mogelijk. In de overige acht gebieden zijn haagbeuk, wintereik en winterlinde aangeplant en daarnaast als struikvormers hazelaar en inheemse vogelkers: inheemse soorten die nu nauwelijks voorkomen in de bossen van de Maasduinen, maar hier van nature wel thuishoren. De wintereik is schijnbaar beter bestand tegen de extreme klimaatomstandigheden dan de zomereik. Aanvulling met winterlinde, die de eerste jaren tegen ree- en vroege vorst beschermd wordt door plastic kokers, zorgt voor een betere strooiselvertering en weerbaarheid van de bosbodem. Zo worden de bossen gevarieerder en hopelijk ook klimaat- en toekomstbestendig. De ontwikkelingen worden nauwgezet gemonitord, maar bij bossen is dat een zaak van de lange adem. De toekomst zal, mede door dit kleinschalige onderzoek, leren hoe onze bossen eruit komen te zien. Wordt vervolgd.

Henk Heijligers

Medewerker communicatie

Michael van Roosmalen

Districtsbeheerder Noord Limburg

Utrechts Landschap

Herstel van een landschappelijke gradiënt

Op de overgang van de Utrechtse Heuvelrug naar het stroomdal van de Kromme Rijn trad oorspronkelijk veel kwel uit. Deze kwelmilieus lagen op de overgang van zand naar klei in een gradiëntrijke omgeving, zeker daar waar de Kromme Rijn het dekzand van de Utrechtse Heuvelrug heeft aangesneden. Door verstedelijking, grondwaterwinningen en een sterk versnelde afvoer van water zijn grondwaterstanden fors verlaagd en is de kweldruk sterk verminderd. Herstel van oorspronkelijke (vocht)gradiënten en ontwikkeling van door grondwater gevoede vegetaties is een van de prioriteiten van Utrechts Landschap in dit overgangsgedebied.

Gegeven de landschappelijke ligging leek het natuurgebied De Bunzing bij Zeist potentieel geschikt. Echter, dit gebied is in het verleden landbouwkundig intensief gebruikt als proefboerderij. Na bodemchemisch en hydrologisch onderzoek, uitgevoerd door onderzoekcentrum B-WARE, blijkt er sprake te zijn van een gradiënt in grondwater. De zandgronden worden (deels) gevoed door licht gebufferd lokaal grondwater van een goede kwaliteit, terwijl de lagergelegen kleigronden gevoed worden door sterker gebufferd regionaal grondwater van een (zeer) goede kwaliteit. De bovengrond bleek veel te voedselrijk voor de ontwikkeling van natte schraallanden. Op de kleigronden is deze voedselrijke laag gemiddeld 30 cm dik. Op het zand is echter

Ontgronding van De Bunzing. (Foto: Utrechts Landschap)

tot grote diepte (> 60 cm onder het maaiveld) nog veel te veel voor planten opneembaar fosfaat aangetroffen.

Gebaseerd op bovenstaand onderzoek is een inrichtingsplan opgesteld door Natuurbalans-Limes Divergens en uitgevoerd, met de nadruk op de lagergelegen kleigronden. Gezien de grote hydrologische potenties werd ook 40 cm van de zeer voedselrijke bovenlaag van een van de zandpercelen afgevoerd. Verrassenderwijs kwam op dat perceel schraal witgeel zand tevoorschijn. Nog geen half jaar na ontgronding staat hier een populatie waterpostelein, ontkiemd uit de zaadbank. Deze pioniersoort gedijt op (matig) voedselarme gronden. Deze soort indiceert dat potentieel toch een nat schraalland tot ontwikkeling kan komen; we gaan de ontwikkeling volgen!

Door de combinatie van veel geleidelijke overgangen en herstelde laagtes op verschillende bodemtypes is een unieke landschappelijke gradiënt hersteld. Dit project kan als inspiratie dienen voor herstel van een groter deel van de overgangszone tussen Heuvelrug en rivier.

Markus Feijen

Ecoloog

De teksten zijn afkomstig van de twaalf provinciale Landschappen.

Contact: LandschappenNL, Deborah van Harten, Postbus 31, 3730 AA De Bilt, tel. 06-51481580, d.vanharten@landschappen.nl, www.landschappen.nl